

Ольга Іванівна МАСЛАК

доктор економічних наук, професор,
завідуюча кафедрою економіки,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
E-mail: oimaslak@yandex.ua

Петро Іванович СОКУРЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
директор,
Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету економіки та права
імені Альфреда Нобеля
E-mail: priem@academy.kremenchug.net

Оксана Миколаївна ЗБИРАННИК

аспірантка кафедри економіки,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
E-mail: zbyrannykoksana@gmail.com

**ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ:
КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД**

Маслак, О. І. Оцінювання інноваційного розвитку машинобудівних підприємств: комплексний підхід / Ольга Іванівна Маслак, Петро Іванович Сокурєнко, Оксана Миколаївна Збиранник // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2016. – Том 23. – № 2. – С. 102-107. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Визначені підходи до удосконалення методики оцінки рівня інноваційного розвитку підприємства дозволяють вирішити проблему невизначеності та недооцінки інноваційних результатів в практиці господарської інноваційної діяльності сучасних вітчизняних підприємств. Вирішення проблем підвищення рівня інноваційного розвитку машинобудівних підприємств перш за все пов'язане із дослідженням основних його складових, за допомогою яких можна здійснити комплексне оцінювання ефективності інноваційної діяльності у конкурентному середовищі.

Мета. Побудова логічної схеми оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємств машинобудування у конкурентному середовищі для визначення інтегральних показників по окремих групах складових з метою одержання реальної оцінки фактичної ситуації машинобудівних підприємств.

Метод (методологія). Проведений аналіз існуючих методів і підходів до дослідження інноваційного розвитку показав, що у більшості підходів ця категорія розглядається як сукупність певних показників, які можуть бути об'єднані у окремі групи. В результаті було систематизовано групи показників, і поєднано в один інтегральний показник за визначеними складовими як бази дослідження інноваційного розвитку машинобудівних підприємств.

Результати. Запропонований підхід є доцільним для формування єдиної бази інструментарію оцінювання інноваційних дій на підприємстві, яка представляє собою поєднання прийомів застосування часткових показників оцінки інновацій за будь-яким напрямком оцінювання результатів від впровадження нововведень на підприємстві (техніко-економічного, ресурсного, маркетингового напрямку оцінювання тощо) та прийому експертного опитування.

Ключові слова: рівень інноваційного потенціалу; адаптивність до ринкових умов; ефективність інноваційної діяльності; здатність до інноваційного розвитку; гнучкість підприємства; інтегральний показник.

Olga Ivanivna MASLAK

Doctor of Sciences (Economics),
Professor,
Head,
Department of Economics,
Kremenchuk National University named after Mykhailo Ostrohradskyi
E-mail: oimaslak@yandex.ua

Petro Ivanovych SOKURENKO

PhD in Economic,
Associate Professor,
Director,
Kremenchuk Institute of Dnipropetrovsk University of Economics and Law named after Alfred Nobel
E-mail: priem@academy.kremenchug.net

Oksana Mykolayivna ZBYRANNYK

PhD Student,
Department of Economics,
Kremenchuk National University named after Mykhailo Ostrohradskyi
E-mail: zbyrannykoksana@gmail.com

EVALUATION OF THE INNOVATION DEVELOPMENT OF THE ENGINEERING ENTERPRISES: COMPREHENSIVE APPROACH**Abstract**

Introduction. We have defined the approaches to the improvement of methods of estimation of innovative development of enterprise. These approaches allow to solve the problem of uncertainty and underestimation of innovative results in practice of innovative activity of modern domestic enterprises. Solution of the problems of raising the level of innovation development of machine-building enterprises is primarily connected with research of the major success factors that can help you make comprehensive assessment of innovation activity in the competitive environment.

Purpose. The aim of the article is to construct a logical scheme of testing of innovation development of machine-building enterprises in competitive environment for determining the integral indicators according to the separate groups of components with the objective to obtain realistic assessment of the actual situation on machine building companies.

Method (methodology). The results of the analysis of existing methods and approaches to the investigation of innovation show that a great number of approaches consider this category as a set of specific indicators which can be combined into a single group. As a result the groups of indicators are systematized. Then, they are combined into one integral index by defined components which can be called the basis of innovative research of machine-building enterprises.

Results. The proposed approach is appropriate for the formation of a single database tools which can test the innovative actions in the company. This base is a combination of techniques of application of specific indicators of innovation estimation by any direction of results evaluation starting from the introduction of innovations at the enterprise (technical and economic, resources, marketing direction evaluation etc.) and reception of the expert poll.

Keywords: level of innovation capacity; adaptability to market conditions; effectiveness of innovation; capacity for innovation development; flexibility of the company; integrated indicator.

JEL classification: B49, C13

Вступ

Важливість інноваційного розвитку для сучасної економіки України переоцінити неможливо. Адже саме завдяки інноваціям може бути досягнуто економічне зростання вже в найближчій перспективі. Проблема інноваційного розвитку присвячено багато робіт, в яких досліджено зміст, чинники, напрями, стратегії і методи забезпечення такого типу розвитку, визначений його вплив на розвиток держави і регіонів, окремих галузей і підприємств. Провідними українськими дослідниками напрямів інноваційного розвитку підприємств є В. П. Александрова, І. В. Алексеев, О. І. Амоша, С. С. Аптекарь,

Мета та завдання статті

Метою статті є одержання реальної оцінки фактичної ситуації машинобудівних підприємств. Відповідно до поставленої мети завданням статті є побудова логічної схеми оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємств машинобудування у конкурентному середовищі для визначення інтегральних показників по окремих групах складових.

Виклад основного матеріалу дослідження

Вирішення проблем підвищення рівня інноваційного розвитку машинобудівних підприємств перш за все пов'язане із дослідженням основних його складових, за допомогою яких можна здійснити комплексне оцінювання ефективності інноваційної діяльності у ринковому середовищі.

Сучасні напрями конкурентоспроможного розвитку машинобудування визначаються необхідністю зростання інноваційності виробництва при адаптації до умов висококонкурентного європейського ринку. Тому вважаємо, що саме досягнення стійкої конкурентної позиції є мірилом ефективної реалізації інновацій та інноваційного розвитку в цілому.

Враховуючи вище зазначені особливості функціонування механізму управління інноваційним розвитком машинобудівних підприємств в умовах нестабільного ринкового середовища вважаємо за доцільне здійснювати за наступним алгоритмом оцінювання (див. рисунок 1).

Рис. 1. Алгоритм оцінювання інноваційного розвитку машинобудівного підприємства

*Сформовано автором

Слід зазначити, що у процесі оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємства важливу роль відіграють послідовність і зміст етапів його формування.

I. Визначаючи мету оцінювання слід зазначити, що розвиток машинобудівного підприємства неможливий без вироблення стратегічних напрямів діяльності, які ґрунтуються на нововведеннях і мають інноваційний характер. Забезпечення конкурентоспроможності підприємства через створення стійких конкурентних позицій є стратегічним завданням, від вирішення якого прямо залежить тривалість ефективного функціонування підприємства, особливо – в умовах жорсткого конкурентного суперництва на ринку. Власне інноваційний характер виробництва є одним з найвагоміших факторів, що визначають успіх підприємства в ринковому середовищі, його конкурентоспроможність.

II. В умовах нестабільного ринкового середовища підприємства змушені постійно здійснювати моніторинг факторів, які впливають на оцінку рівня їх інноваційного розвитку. Моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища необхідний для своєчасного прийняття регулюючих рішень, які націлені на недопущення ймовірних втрат від реалізації програм інноваційного розвитку, а також на використання сприятливої кон'юнктури для отримання додаткових ефектів від їх реалізації.

III. Формування інформаційної бази для оцінювання рівня інноваційного розвитку машинобудівних підприємств з метою прийняття управлінських рішень та вироблення прогнозів економічного та соціального розвитку передбачає визначення механізмів обробки і передачі первинної та вторинної інформації про інноваційний розвиток підприємства, формування необхідного обсягу вихідних даних, встановлення кількісних характеристик основних складових інноваційного розвитку, при забезпеченні комплексного підходу до оцінювання інноваційного розвитку підприємства з подальшим формуванням відповідної діагностичної шкали підприємств машинобудівної галузі за рівнем інноваційного розвитку.

IV. Визначення та формування по окремих групах індикаторів інноваційного розвитку підприємства є складним етапом як з точки зору методологічного обґрунтування, та і практичної реалізації, оскільки при цьому має бути враховано особливості підприємства як суб'єкта господарювання та проаналізовано значну кількість показників з метою одержання реальної оцінки фактичної ситуації. Проведений аналіз існуючих методів і підходів до дослідження інноваційного розвитку показав, що у більшості підходів ця категорія розглядається як сукупність певних показників, які можуть бути об'єднані у окремі групи. В результаті аналізу було систематизовано групи показників, і поєднано в один інтегральний показник за визначеними характеристиками як бази дослідження інноваційного розвитку машинобудівних підприємств.

Серед індикаторів, які є базовими при визначенні рівня інноваційного розвитку особливої уваги заслуговують:

1) рівень інноваційного потенціалу, який можна визначити як: характеристику потоку нововведень, ефективності корпоративних НДДКР, швидкості доведення новацій до ринку, рівня технологічного лідерства, що обумовлює «синергетику» інноваційної діяльності різних структурних підрозділів.

Як індикатори оцінки інноваційного потенціалу підприємства використовують різнопланові характеристики, які являють собою: виробничо-технологічну; науково-технічну; інвестиційно-інноваційну; санаційну; фінансово-економічну; кадрово-соціальну; організаційно – управлінську.

2) досить складною є розробка критерія, який би дав можливість забезпечити строгу формалізацію оцінки рівня адаптованості підприємства до інноваційного розвитку на основі фактичних значень рівня сприйнятливості підприємств до інновацій та рівня стійкості підприємства до впливу інновацій з врахуванням закономірностей, які обумовлюють циклічність процесу інноваційної адаптації підприємства. Для застосування цього критерія пропонується ввести систему показників, які характеризують рівень адаптації підприємств до сприятливих і несприятливих ринкових умов, оскільки саме здатність до адаптації визначає їх ефективність та конкурентоспроможність [2, с. 61].

3) в сучасних умовах розвитку економіки основою успішного функціонування будь-якого суб'єкта господарювання є інноваційна діяльність, ефективність якої залежить від адекватної та об'єктивної оцінки. Необхідність проведення такої оцінки визначається багатогранністю і взаємозалежністю індикаторів, які б були спрямовані на вивчення стану, тенденцій розвитку, об'єктивну оцінку результатів інноваційної діяльності та розробку на цій основі рекомендацій щодо подальшого підвищення рівня її ефективності. Основні індикатори ефективності інноваційної діяльності: коефіцієнти ефективності капіталовкладень підприємства в інноваційну діяльність, збалансованості грошових потоків від інноваційної діяльності, результативності стадії проведення НДДКР, результативності стадії впровадження інновацій, частку прибутку від інноваційної діяльності в загальному обсязі прибутку підприємства.

4) оцінка здатності підприємства до інноваційного розвитку пропонується визначати шляхом порівняння його інноваційного потенціалу з набором індикаторів, підприємства, які характеризують оптимальний стан інноваційного розвитку на певному етапі. Дослідження причин, що обумовлюють процес інноваційного розвитку, дозволяє запропонувати систему показників рівня здатності до здійснення інноваційної стратегії підприємства, які структуровані у такі п'ять груп: технічний рівень; інноваційна діяльність; фінансовий стан; ресурсне забезпечення; управління підприємством.

5) підвищення вимог до рівня конкурентоздатності вітчизняних підприємств викликає нагальну потребу технічного переоснащення виробництва на інноваційній основі. В вітчизняних умовах повинна забезпечуватися матеріально-фінансова база гнучкості, тобто акцент ставиться на гнучкій технології, яка володіє великим функціональним потенціалом, а також на системі фінансів підприємства, що забезпечує рентабельність, достатню для підтримки здібності до змін. Таким чином, вважаємо, що оцінювання відповідності гнучкого інноваційного розвитку підприємства ринковій кон'юнктурі повинне проводитися в чотирьох ключових сферах: наукові дослідження і розробки; маркетинг; технологічне забезпечення; фінанси.

V. Оцінювання інтегрального показника рівня інноваційного розвитку підприємства базується на відборі основних індикаторів за кожним напрямом інтегральної оцінки. Здійснюється вибір групи експертів, які визначають коефіцієнти вагомості окремих часткових показників в системі узагальнюючих за напрямом оцінки. Проводиться розрахунок узагальнюючих показників за напрямом інтегральної оцінки інноваційного розвитку та узагальнення результатів оцінювання.

Для оцінки рівня інноваційного розвитку машинобудівного підприємства запропоновано використовувати шкалу градації стану інтегрального показника, яка наведена в таблиці 1.

Таблиця 1. Шкала градації інтегрального показника рівня інноваційного розвитку машинобудівних підприємств

Кількісне значення інтегрального показника	Характеристика рівня інноваційного розвитку підприємства
Високий рівень	
0,74 – 1,0	Гіперрозвитку. Організація інноваційної діяльності на підприємстві сприяє розвитку його потенціалу, що, відповідно, створює нові, більш широкі можливості для ефективної її реалізації на вітчизняних машинобудівних підприємствах. Це дає їм змогу приймати стратегічні та тактичні рішення щодо інноваційного розвитку що забезпечують конкурентну позицію підприємства на ринку. Такий стан можна охарактеризувати як максимально сприятливий.
Середній рівень	
0,41 – 0,73	Розвиваючий. Організація інноваційної діяльності на підприємстві є достатньо - сприятливою для розвитку його потенціалу, адаптованості, ефективності, рівня здатності та гнучкості, що дає можливість розвиватися стабільно, створюючи нові можливості для виявлення факторів і резервів його підвищення та виділити основні напрями вдосконалення діяльності машинобудівних підприємств.
Низький рівень	
0,20 – 0,40	Рецесійний. Характеризує поступовий вихід підприємства з кризового стану, однак, рівень реалізації інноваційного розвитку з врахуванням запропонованих основних складових забезпечення інноваційної діяльності є недостатнім для оцінки та підвищення ефективності управлінських рішень.

VI. Визначення напрямів інноваційного розвитку підприємства в перспективі стосуються виконання підготовчих і забезпечуючих робіт у виробничому процесі машинобудівних підприємств, інноваційними програмами, які стосуються основного виробництва, програмами що передбачають впровадження нових технологій, що мають за мету розробку нової машинобудівної продукції, та інноваційними програмами, що мають за мету покращання якості її виробництва.

Результати використання запропонованого комплексного підходу було апробовано на найбільших представниках машинобудівної галузі Кременчуцького регіону [3, с. 85 ; 4, с. 32].

Інноваційно-активним є: ПАТ «КВБЗ», яке має можливість швидкого переналагодження на випуск нової продукції, що дозволяє підприємству вчасно пристосовуватися до змін попиту на ринку. ПАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» доводиться проводити інноваційну діяльність в умовах значної обмеженості коштів і зношення основних виробничих фондів, а також погіршення кон'юнктури зовнішніх ринків і значного скорочення попиту на дорожню продукцію, але безперечною перевагою підприємства є унікальні конструкторські розробки та техніко-експлуатаційні характеристики продукції, а також заслужена репутація надійного виробника серед споживачів. ПАТ «Кременчуцький колісний завод», оновлює асортимент, випускає нові моделі колісної та причіпної техніки (застосування здвоєних коліс), здійснює маркетингові заходи з метою виходу на нові ринки. Основна проблеми ПАТ «АвтоКрАЗ» пов'язана з дефіцитом власних фінансових ресурсів для здійснення інноваційної діяльності, складністю залучення та високою вартістю позикових ресурсів.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отже, проведення оцінки інноваційного розвитку підприємства з метою визначення рівня ефективності від впроваджених інновацій, потребує застосування комплексного підходу ефективності інноваційної діяльності на підприємстві за чітко сформованою системою індикаторів, які в найбільшій мірі будуть відповідати специфіці господарської діяльності підприємства та інформуванню різних зацікавлених сторін, залучених до інноваційних процесів на підприємстві, про якість отриманих інноваційних результатів. Подальший розробки даної проблематики націлені на застосування економіко-математичного апарату для прогнозування інноваційного розвитку промислового підприємства в перспективі.

Список літератури

1. Амоша, А. И. Неоиндустриализация и новая промышленная политика Украины [Текст] / А. И. Амоша, В. П. Вишневыский, Л. А. Збаразская // *Економіка промисловості*. – 2012. – №1-2 (57-58). – С. 3-36.
2. Маслак, О. І. Проблеми ефективного управління машинобудівними підприємствами Полтавського регіону / О. І. Маслак, Л. А. Квятковська, О. О. Безручко // *Економічний аналіз*. – 2011. – Вип. 9. – Ч. 1. – С. 60-63.
3. Сокурєнко, П. І. Проблеми інноваційно-інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств міста Кременчука [Текст] / П. І. Сокурєнко, А. В. Табунщик // *Бізнес-Інформ*. – 2011. – № 7 (2). – С. 84-87.
4. Збиранник, О. М. Інноваційна діяльність машинобудівних підприємств Кременчуцького регіону [Текст] / О. М. Збиранник // *Аналітичний центр «Нова Економіка»*. – 2014. – Ч. 2. – С. 32-35.

References

1. Amosha, A. I. & Vyshnevskiy, V. P. & Zbarazskaya, L.A. (2012). Neoyndustryalyzacyya y novaya promyshlennaya polytyka Ukrayiny. *Ekonomika promyslovosti*, 1-2 (57-58), 3-36.
2. Maslak, O. I. & Kvyatkovska, L. A. & Bezruchko, O. O. (2011). Problemy efektyvnogo upravlinnya mashynobudivnyumu pidpryyemstvamy Poltavskogo region. *Ekonomichnyj analiz*, 9, 60-63.
3. Sokurenko, P. I. & Tabunshhyk, A. V. (2011). Problemy innovacijno-investycijnoyi diyalnosti mashynobudivnyx pidpryyemstv mista Kremenchuka. *Biznes-Inform*, 7 (2), 84-87.
4. Zbyrannyk, O. M. (2014). Innovacijna diyalnist mashynobudivnyx pidpryyemstv Kremenchuczskogo regionu. *Analitchnyj centr «Nova Ekonomika»*, 2, 32-35.

Стаття надійшла до редакції 13.04.2016 р.